

XORIJIY TILLARNI O'QITISHDA INNOVATSION YONDASHUVLAR NAZARIYANING AMALIYOTGA TATBIQI

mavzusidagi respublika ilmiy-amaliy anjumani

GRAHAM GREENE – MASTER OF THE ANTICOLONIAL WORKS

Umrzakov Islom Isroilovich,

Doctor of philosophy (PhD) in philological sciences of the Department of English Language and Literature, Namangan State Institute of Foreign Languages named after Is`haqkhan Ibrat.

To'rayeva Muazzam Maxammadjon kizi,

Master student of the Faculty of World Languages

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15183811>

Abstract: *The purpose of this article is to express the influence of colonialism and anticolonialism features on Graham Greene's works*

Key words: *modernism, colonialism, anticolonialism, western policy, spy, Vietnam, France*

Annotatsiya: *ushbu maqolaning maqsadi Grem Grin asarlarida kolonializm va antikolonializm tushunchalarining ta'sirini ochib berishdan iborat.*

Kalit so'zlar: *modernizm, kolonializm, antikolonializm, G'arb siyosati, josus, Viyetnam, Fransiya*

Аннотация: *цель данной статьи заключается в том, чтобы раскрыть влияние понятий колониализма и антиколониализма в произведениях Грэма Грина.*

Ключевые слова: *модернизм, колониализм, антиколониализм, политика Запада, шпион, Вьетнам, Франция.*

Mashhur o'zbek adabiyotshunoslaridan biri Ozod Sharofiddinov ta'kidlaganidek: "Adabiyot bu so'z san'atidir. Adabiyotda hayotning muhim voqea va hodisalari, kishilarning o'ziga hos hislatlari, ruhiyati, orzu-umidlari, dardi, sir asrorlari aks etadi".¹ XX asr Angliya adabiyoti va madaniyatida o'chmas iz qoldirgan yozuvchi Grem Grinning qalamiga mansub barcha asarlar yuqorida keltirilgan hususiyatlarni o'zida mujassam etgan. **Grem Grin** — ingliz adabiyotining yirik vakillaridan biri bo'lib, u o'zining chuqur psixologik tahlilga ega, siyosiy va ijtimoiy mavzularda yozilgan asarlari bilan mashhur. Uning ijodi ko'plab janrlarda yozilgan: romanlar, hikoyalar, dramaturgiya, kino ssenariylari va hatto xotiralar. Grin o'z asarlarida odamlardagi ichki kurashlar, ma'naviy iztirob, siyosiy muammolar va dini o'rganishga katta ahamiyat berib kelgan.

Grem Grin 1904-yilning 2-oktabrida Angliyaning Berkhamsted shahrida tug'ilgan. Uning ota-onasi ham ingliz jamiyatining yuqori sinfiga mansub edi. Yozuvchining ta'limi Berkhamsted maktabida boshlanib, keyinchalik Oksford universitetida davom etgan. Bu davrda Grin adabiyotga qiziqish bilan birga, psixologiya va falsafaga ham e'tibor qaratgan. U o'zining hayotida ko'plab

¹ Adabiyotshunoslik asoslari. To'xta Boboyev. Toshkent O'zbekiston-2022 y

XORIJIY TILLARNI O'QITISHDA INNOVATSION YONDASHUVLAR NAZARIYANING AMALIYOTGA TATBIQI

mavzusidagi respublika ilmiy-amaliy anjumani

mashaqqatli davrlarni boshdan kechirgan, xususan, stress va depressiyaga tushishi uning yozuvchilik faoliyatiga ta'sir ko'rsatgan.

Grin ingliz armiyasida xizmat qilgan va shuningdek, ko'plab mamlakatlarga sayohatlar qilgan. Bu tajribalar uning asarlarida siyosiy, ijtimoiy va madaniy masalalarga chuqur qarashlarini shakllantirgan.

Grem Grin ning ilk muvaffaqiyatli asari "Brighton Rock" (1938) bo'lib, u o'zining jiddiy va psixologik tahlili bilan mashhurdir. Grin asarlarida ko'plab tashqi va ichki muammolarni muhokama qilgan. Uning ba'zi eng mashhur romanlari:

"The Power and the Glory" (1940) – bu roman 1930-yillarda Meksikada bo'lib o'tgan diniy repressiyalarni tasvirlaydi. Asarda diniy e'tiqod, shaxsiy fazilatlar va iztiroblar o'rtasidagi murakkab munosabatlar o'rganiladi. **"The Heart of the Matter" (1948)** – bu asar insonning ma'naviy iztiroblari, mas'uliyat hissi va o'zlikni topishdagi qiyinchiliklarni tasvirlaydi. Grin bu romanda etik dilemmalar, xatolar va xohishlarning inson ruhiga qanday ta'sir qilishini ko'rsatadi. **"Our Man in Havana" (1958)** – bu asar hazil-mutoyiba bilan yozilgan bo'lib, Sovet Ittifoqi va G'arb davlatlari o'rtasidagi razvedka urushini tasvirlaydi. Roman, diplomatlarning va davlatlararo siyosatning komik tomonlarini ko'rsatadi.

Grin, shuningdek, kino ssenariylarini ham yozgan. Uning eng mashhur ssenariylari orasida **"The Third Man" (1949)** filmi mavjud. Bu filmda post-Ikkinchi jahon urushidan keyingi Avstriyada sodir bo'layotgan sirli voqealar haqida hikoya qilinadi.

Grin asarlarida ko'plab diniy, axloqiy va siyosiy masalalar o'rganiladi. U ko'pincha o'zining qahramonlarini ichki iztiroblar va ma'naviy tanazzul bilan tanishtiradi. Unga xos bo'lgan mavzu — insonning axloqiy qarorlar qabul qilishdagi qiyinchiliklari va iztiroblari. Grin asarlarida shuningdek, tuzoqdagi shaxslar, xiyonat va umidsizlik hissi ham tez-tez uchraydi. Grin yozuv uslubida mahoratli va nozik psixologik tavsiflar, muhim voqealar va tafsilotlarga katta e'tibor qaratgan. U o'z asarlarini tahlil qilishda o'ta intuitiv yondoshuvni tanladi va o'zining qahramonlarining ichki dunyosini sinchiklab ko'rsatdi. Grem Grin adabiyotga qo'shgan hissasi uchun yuqori baholangan. Uning asarlari dunyoning turli tillariga tarjima qilingan va ko'plab mualliflar tomonidan o'rnak sifatida o'rganilgan. Grin o'zining ijodiy faoliyatini davom ettirgan holda, 1991-yil 3-aprelda vafot etdi.

Bugungi kunda Grin asarlari, uning siyosiy qarashlari, axloqiy dilemmalari va inson ruhiyatiga oid chuqur tahlillari bilan adabiyotda o'z o'rnini mustahkamlab turibdi.

XORIJIY TILLARNI O'QITISHDA INNOVATSION YONDASHUVLAR NAZARIYANING AMALIYOTGA TATBIQI

mavzusidagi respublika ilmiy-amaliy anjumani

Grem Grin ning “**Sokin Amerikalik**” (“**The Quiet American**”)² asari 1955-yilda nashr etilgan va uning eng mashhur asarlaridan biri hisoblanadi. Ushbu roman, Grinning o'zining siyosiy va ijtimoiy masalalarga bo'lgan qiziqishini va aniq diniy hamda ma'naviy mavzularni o'rganishini aks ettiradi. Roman, ayniqsa, **antikolonializm** va **G'arbning Sharqdagi aralashuvi** kabi muhim mavzularni ko'taradi.

Romanning voqealari 1950-yillarda Vyetnamda, ayniqsa Saigon (hozirgi Ho Chi Minh shahri) da sodir bo'ladi. Asar, ingliz jurnalisti **Fovlarning** shaxsiy va professional hayoti orqali voqealarni tasvirlaydi. Fovler, o'zining uzoq yillik ayoli Phuong bilan murakkab munosabatda bo'lib, u yerdagi siyosiy inqirozlar va mojarolarga chuqur bog'langan. Unga yangi kelgan amerikalik yordamchi, **Payl** tanishtiriladi. Payl, G'arbning, xususan, AQShning, Vyetnamdagi harbiy siyosatida ishtirok etayotgan yosh va idealistik bir kishidir. Romanning markazida, Payl'ning o'limi va uning siyosiy faoliyatining yirik ijtimoiy va siyosiy oqibatlari yotadi. Asar, G'arbning Vyetnamga nisbatan aralashuvini va uning oqibatlarini tanqidiy tarzda ko'rsatadi.

“Sokin Amerikalik”da **antikolonializm** va **G'arbning Sharqdagi aralashuvi**³ bilan bog'liq bir qator mavzularni uchratish mumkin, ular quyidagialrni o'z ichiga oladi.

1. **Vyetnamning mustaqilligi uchun kurash** - asarda Vyetnam xalqining mustaqillik va erkinlik uchun kurashi ta'kidlanadi. Vyetnam kolonial davrda Fransiya hukmronligida bo'lgan va 1950-yillarda mustaqillik uchun kurashayotgan edi. Bu kurashning asosiy jihatlaridan biri, G'arbning ayniqsa, AQShning o'zining geosiyosiy manfaatlarini saqlab qolish maqsadida Vyetnamga aralashuvi va uning xalqining haq-huquqlarini tan olishdagi noaniqlikdir.
2. **AQShning siyosiy ideallari** - Payl, AQShning mustahkam siyosiy va harbiy pozitsiyalarini himoya qiluvchi yosh, idealistik bir shaxs sifatida tasvirlanadi. U o'zining g'aroyib va optimistik dunyoqarashi bilan, Vyetnamdagi inqirozni “demokratiya va erkinlik” nuqtai nazaridan hal qilishga intiladi. Bu esa, asarda, AQShning boshqa mamlakatlarga o'z siyosiy va iqtisodiy manfaatlarini nuqtai nazaridan aralashuvining salbiy oqibatlarini ko'rsatadi.
3. **Fransiya va G'arb imperializmi**- g'arb imperializmi o'ta tanqidiy tarzda tasvirlanadi. Fovler va Paylning o'rtasidagi ziddiyat, eski kolonial kuchlar

² Graham Greene *The Quiet American* 1955 Heinemann

³ **War, Sin and Justice in the Novel “The Quiet American”** Liridonë Bislmi *English Teacher, High Medical School, Mitrovica, Kosovo*

XORIJIY TILLARNI O'QITISHDA INNOVATSION YONDASHUVLAR NAZARIYANING AMALIYOTGA TATBIQI

mavzusidagi respublika ilmiy-amaliy anjumani

(Fransiya) va yangi dunyo qudratlari (AQSh) o'rtasidagi siyosiy kurashni anglatadi. Vyetnamdagi vaziyatda, Fransiya o'zining yo'qotgan koloniyalari ustidan ta'sir o'rnatishga harakat qilsa, AQSh esa o'z ta'sirini mustahkamlash uchun Vyetnamdagi ichki siyosatga aralashmoqda.

4. **Vyetnam xalqining qayg'usi** - asarda Vyetnam xalqi ko'plab qurbonlar keltirgan janglar va qonli inqirozlar ortida turibdi. Ularning azob-uqubatlari va mustaqillikka intilishi, G'arbning o'z manfaatlari uchun aralashuvining qurbonlari sifatida namoyon bo'ladi. Asar, G'arbning siyosiy aralashuviga qarshi bo'lgan va bu aralashuvni tashqi ko'rinishda "yaxshilik" sifatida ko'rsatgan shaxslar (Payl kabi) ning aksini beradi.

"**Sokin Amerikalik**" da G'arbning Vyetnamga bo'lgan aralashuvi, mustaqil davlatlarning mustahkam bo'lishi uchun katta xavf tug'diradi. Vyetnamliklar o'z mamlakatini mustaqil qilish uchun kurashmoqda, ammo G'arb davlatlari o'z siyosiy manfaatlarini ta'minlashga intilishadi. **Paylning** Vyetnamdagi ishtiroki, uning o'zining siyosiy naivligi va G'arbning shaxsiy manfaatlarini qo'llab-quvvatlashi orqali, asarda **antikolonial qarshilik** va **imperializmning salbiy oqibatlari** ta'riflanadi. **Fovlarning** ichki kurashi va Vyetnamdagi voqealarga nisbatan qo'rqinchli qarashlari, G'arbning mustahkam ijtimoiy va siyosiy qarorlarining xalqni qanday shikastlashi haqidagi xulosa chiqarishga yordam beradi.

Xulosa qilib aytganda, Grem Grinning "**Sokin Amerikalik**" asari, G'arbning Sharqdagi aralashuvi va uning mustaqil davlatlarga ta'siri haqida o'ta murakkab va chuqur tahlilni taklif etadi. Asarda **antikolonializm** mavzusi Vyetnam xalqining mustaqillik uchun kurashi, G'arbning siyosiy aralashuvi va uning salbiy oqibatlarini ko'rsatish orqali ifodalanadi. Grin, Vyetnamdagi tarixiy voqealarni tasvirlashda, G'arbning imperialistik siyosatiga qarshi kuchli tanqidiy nuqtai nazarini namoyish etadi.

Adabiyotlar ro'yhati/Bibliography/ Список литературы:

1. Adabiyotshunoslik asoslari. To'xta Boboyev. Toshkent O'zbekiston-2022 y
2. Graham Greene *The Quiet American* 1955 Heinemann
3. **War, Sin and Justice in the Novel "The Quiet American"** Liridonë Bislmi *English Teacher, High Medical School, Mitrovica, Kosovo*
4. <https://grahamgreenebt.org/?utm> graham green's birthplace trust
5. SHERRY, Norman. *The Life of Graham Greene I-III*. London: Penguin Books, 2004.
6. <https://globalsouthstudies.as.virginia.edu/key-concepts/anticolonialism> J. Daniel Elam
7. <http://dx.doi.org/10.7575/aiac.all.v.7n.5p.85> A Comparative Study between the Traces of British Imperialism in English Literature and the Counterpoint of Anti-Colonialism in Bengali Literature of 19th Century. Farhana Haque